

ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและสหภาพโซเวียต

ช่วงก่อนหน้าปี ค.ศ. 1955 คือก่อนหน้าที่โซเวียตจะเริ่มแตกแยกกับจีน ในราว ค.ศ. 1960 โซเวียตไม่มีความสนใจต่อประเทศในเอเชีย (ยกเว้นจีน) และในเอเชียอาคเนย์มากนัก ความสนใจและผลประโยชน์ต่าง ๆ ของโซเวียตอยู่ที่ยุโรปตะวันออก ทั้งนี้ ในเอเชียโซเวียตปล่อยให้เป็นที่ของจีนในการดูแลและให้ความช่วยเหลือขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศต่าง ๆ ทั่วภูมิภาคนี้ จะเห็นได้จากการที่ก่อนหน้านั้น โซเวียตไม่ได้ให้ความสนใจมากนักกับขบวนการปลดแอกเวียดนามห์ จนกระทั่งมีการประชุมเจรจาสงบศึกที่เจนีวา ค.ศ. 1954 เมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าแทรกแซง และสนับสนุนจกตั้งรัฐบาลเวียดนามใต้ขึ้นมา หลังจากนั้น โซเวียตจึงเริ่มให้ความสำคัญและให้ความช่วยเหลือเวียดนามเหนือมากขึ้น

เป้าหมายหลักแห่งนโยบายของสหภาพโซเวียตในเอเชียอาคเนย์นั้น จากรายงานการศึกษาและบทความส่วนใหญ่ของนักวิชาการหลายคน มีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องเป้าหมายของการเข้ามามีอิทธิพลของโซเวียตในเอเชียอาคเนย์ไม่ค่อยจะแตกต่างกันมากนัก Dieter Heinzig นักวิชาการชาวเยอรมันตะวันตกก็ให้ความเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโซเวียตในการเข้าสู่ภูมิภาคนี้ว่า

1. เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ระดับโลกของโซเวียตที่มุ่งต่อต้านอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก ซึ่งโซเวียตให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก (first priority objective) หลักปฏิบัติของโซเวียตในส่วนนี้คือพยายามหลีกเลี่ยงสงครามประจัญหน้ากับฝ่ายตะวันตก (สหรัฐอเมริกาและกลุ่มนาโต) พยายามแสวงหาความเท่าเทียมทางด้านการทหารและยุทธศาสตร์ และถ้าเป็นไปได้ก็จะแสวงหาความเท่าเทียมทางยุทธศาสตร์การทหาร เพื่อที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว โซเวียตจึงกำสั่งหาทางขยายระบบฐานทัพทางทหารในส่วนต่าง ๆ ของโลก เมื่อพิจารณาในกรณีของเวียดนามจึงเป็นไปได้ที่ว่า โซเวียตมีความต้องการที่จะจัดสร้างฐานทัพเรืออย่างถาวรในเวียดนาม (คัมรานท์ คานัง ไฮฟอง) และในกัมพูชา (กัมโปงโซม) กว๋ย

2. เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ของโซเวียตที่มุ่งปกป้องปีกด้านตะวันออก
เฉียงใต้ของตน (shielding the South-East flank of the USSR)
ซึ่งในที่นี้หมายถึงนโยบายปิดล้อมจีนของโซเวียต ในส่วนนี้ มองโกเลีย อีฟกานิสถาน
รวมทั้งเวียดนามต่างร่วมมือบทบาทสำคัญเพื่อสนองตอบข้อเป้าหมายอันนี้

3. ในแง่อุดมการณ์เป็นการต่อสู้เพื่อ "ชัยชนะของสังคมนิยมในระดับโลก"
(victory of socialism on a world scale) ของโซเวียต ซึ่งเวียดนาม
จะโคกกลายเป็นที่มั่นหลักของโซเวียตในการขยายอิทธิพลของตนในเอเชียอาคเนย์

4. เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับสำหรับข้อเรียกร้องของโซเวียตที่จะให้คนมี
สิทธิมีเสียงอย่างถาวรเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในภาคพื้นเอเชีย ¹

จากการพิจารณาเป้าหมายของโซเวียตดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เอเชียตะวันออก
เฉียงใต้ เริ่มมีความสำคัญมากขึ้นสำหรับโซเวียต ก่อนช่วงทศวรรษที่ 1960 โซเวียต
อาจไม่เห็นความจำเป็นในการเข้ามาใช้อิทธิพลโดยตรงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โซเวียต
ปล่อยให้จีนมีบทบาทและอิทธิพลร่วมกับสหรัฐอเมริกาแต่ฝ่ายเดียว ต่อมาเมื่อสหรัฐอเมริกา
ประกาศถอนตัวออกไปจากเวียดนามและแผ่นดินใหญ่ของเอเชียอาคเนย์ ประกอบกับในปี
นั้นเอง โซเวียตมีความรักแค้นกับจีนอย่างเด่นชัดกว่ากำลังอาวุธ (กรณีปะทะกันที่เกาะ
เรนเป่า ในแม่น้ำอุสุรี) จึงทำให้โซเวียตเริ่มกำหนดนโยบายต่อเอเชียอาคเนย์ใหม่ใน
ลักษณะที่มุ่งต่อต้านหรือปิดล้อมจีน อาจกล่าวได้ว่านโยบายของโซเวียตต่อเอเชียในช่วง
นั้นเป็นต้นมา เป็นผลสะท้อนจากนโยบายโซเวียตที่มีต่อจีนนั่นเอง โคนับตั้งแต่ความรักแค้น

1

Dieter Heinzig, "The Role and Interests of the USSR
in Indochina," paper presented at International Conference on
Indochina and Problems of Security and Stability in Southeast
Asia, Chulalongkorn University, Bangkok, June 19 - 21, 1980.

อย่างเด่นชัดกับจีนในปี ค.ศ. 1969 โค้วมีส่วนกักกันโซเวียตให้หาทางขยายอิทธิพลในเอเชียเพิ่มขึ้น เพื่อรักษาความมั่นคงของตน หรืออีกนัยหนึ่งเพื่อหาทางปิดล้อมจีนนั่นเอง โดยความพยายามดังกล่าวได้สะท้อนออกมาในหลักการ "ระบบความมั่นคงร่วมกันแห่งเอเชีย"

เวียคนามนับว่าเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของโซเวียตได้เป็นอย่างดี เพราะที่ตั้งของเวียคนามมีความสำคัญแก่การขยายยุทธศาสตร์ปิดล้อมจีนของโซเวียตได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคตเป็นอย่างมาก กล่าวคือ นอกจากจะมีที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของพรมแดนจีนแล้ว เวียคนามเหนือและใต้รวมกันมีชายฝั่งทะเลอันยาวเหยียดตั้งอยู่ทางทะเลจีนใต้ มีท่าเรือขนาดใหญ่ที่คัมรานท์ อันจะเป็นประโยชน์แก่กองเรือของโซเวียตที่เดินทางมาจากเมืองท่าวลาดีวอสตอคจะใช้แวะพัก ก่อนเดินทางเข้าช่องแคบมะละกา เพื่อไปยังมหาสมุทรอินเดีย ทะเลแดง ผ่านเข้าคลองสุเอซ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ผ่านเข้าช่องแคบคาร์คาแนลล์ ไปยังท่าเรือซีวาสโตโปล (Sevastopol) ซึ่งเป็นฐานทัพเรือใหญ่ของโซเวียตในทะเลดำ ดังนั้นที่ตั้งของเวียคนามมีความสำคัญแก่ยุทธศาสตร์ปิดล้อมจีนของโซเวียตทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ในการแข่งอิทธิพลและสังเกตความเคลื่อนไหวของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และจีนในภาคพื้นแปซิฟิก และเวียคนามเองก็มีนโยบายเช่นเดียวกับโซเวียตในการ "ปิดล้อมจีน" เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะหลังการรวมประเทศในปี ค.ศ. 1975

นับตั้งแต่สงครามอินโดจีนสงบ อิทธิพลการเมืองระหว่างประเทศของจีนก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จีนสามารถสถาปนาความสัมพันธ์กับพันธมิตรตะวันตกในเอเชียอาคเนย์ได้อย่างรวดเร็ว โค้วทำสนธิสัญญามิตรภาพกับญี่ปุ่น และสถาปนาความสัมพันธ์ขั้นปกติกับสหรัฐอเมริกาได้สำเร็จในเวลาเพียง 3 ปีเศษ โซเวียตจึงต้องการเข้ามาผูกมิตรกับเวียคนาม เพื่อสนองความต้องการดังกล่าวแล้ว และโซเวียตเห็นว่าเวียคนามมีศักยภาพพอเพียงที่จะชักขวางอิทธิพลของจีนในเอเชียอาคเนย์ และยังสามารถทำให้โซเวียตแผ่อิทธิพลในแถบนี้ได้สำเร็จ เนื่องจากเวียคนามไม่ใช่จะมีประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของเอเชียอาคเนย์เท่านั้น แต่เวียคนามยังมีทหารประจำการมากเป็นอันดับ 4 ของโลก และมีอาวุธทันสมัยที่สหรัฐอเมริกาทิ้งไว้มีมูลค่ามากกว่า 5 พันล้านดอลลาร์อีก

ด้วย¹ โขเวียตจึงต้องการให้เวียคนามเป็นพันธมิตรของตนโดยอาศัย "ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ" เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์กับเวียคนาม

สำหรับเวียคนามนั้น หลังสงครามอินโดจีนครั้งแรก เวียคนามมีความสัมพันธ์อันดีกับทั้งจีนและโซเวียต เพื่ออาศัยความช่วยเหลือจากทั้ง 2 ประเทศ มาพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะราว ๆ ปี ค.ศ. 1960 เมื่อโซเวียตกับจีนเริ่มขัดแย้งกัน เวียคนามเหนือก็ได้อาศัยความขัดแย้งระหว่างประเทศทั้งสองแสวงหาผลประโยชน์โดยใช้นโยบาย "เข้าหาทั้ง 2 ฝ่าย" ดังเดิม

อย่างไรก็ตามโดยพื้นฐานทางค่านิยมแล้ว เวียคนามมีความหวาดระแวงจีน และไว้วางใจโซเวียตมากกว่า ดังได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องเกี่ยวกับผู้นำว่า ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เวียคนามมีความผูกพันกับโซเวียตมาก่อน และจากประวัติศาสตร์ทำให้เวียคนามมีความหวาดระแวงจีนอยู่เสมอว่า จีนเป็นผู้ทรยศคนมาตลอด (ดังได้กล่าวแล้วในบทที่ 4) ประกอบกับในปี ค.ศ. 1964 เมื่อสหรัฐอเมริกาเริ่มทิ้งระเบิดเวียคนามเหนือ สถานการณ์ปรารถนาอย่างยิ่งที่จะได้รับการสนับสนุนด้านกำลังทางอากาศที่ทันสมัย จีนได้ส่งเครื่องบินจำนวนหนึ่งให้เวียคนามเหนือ แต่ก็ก็เป็นเครื่องบินที่ล้าสมัยเกินไปกว่าจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งในด้านการป้องกันภัยทางอากาศ² และในช่วงเวลานี้จึงทำให้เวียคนามต้องพึ่งพายุทธโศภนในการรบจากโซเวียตมากขึ้น และเลือกใช้ยุทธวิธีในการรบแบบผสมผสาน ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้แก่จีน อันเป็นเหตุที่ทำให้เวียคนามคิดว่าจีนไม่ต้องการให้ตนรวมประเทศได้สำเร็จ เวียคนามจึงเริ่มใกล้ชิดกับโซเวียตมากขึ้น

ในช่วงปี ค.ศ. 1969 ดังได้กล่าวแล้วว่า ความขัดแย้งระหว่างจีนกับโซเวียตรุนแรงยิ่งขึ้นทุกที สหภาพโซเวียตจึงได้เสนอแนะ "ระบบความมั่นคงร่วมกัน" สำหรับ

¹Robert C. Horn, "Soviet-Vietnamese Relations and the Future of Southeast Asia," Pacific Affairs, Vol. 51, No. 4 (Winter 1978-1979), p.599.

²Jay Taylor, China and Southeast Asia : Peking's Relations with Revolutionary Movements, P. 29.

เอเชีย ซึ่งโดยทั่วไป ก็เข้าใจกันว่าหมายถึงการป้องกันการคุกคามของจีน¹ โดย เบรตเนฟ ได้กล่าวถึงข้อเสนอนี้ในที่ประชุมพรรคคอมมิวนิสต์และกรรมกรระหว่างประเทศ ที่มอสโก โดยอธิบายว่าเป็นแผนการเพื่อสร้างเขตสันติภาพอย่างแท้จริงในการป้องกันการรุกรานให้หลีกเลี่ยงความมั่นคงปลอดภัยแก่ชาวเอเชีย และก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน ในทางเศรษฐกิจด้วย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา เบรตเนฟได้เสนอความคิดเรื่องนี้ทุกแห่งที่เขาได้ไปเยือนในทัศนะของจีนคิดว่า สหภาพโซเวียตได้พยายามก่อตั้งและควบคุมองค์กรพันธมิตรล้อมรอบประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ครอบคลุมสนธิสัญญาทุกชนิด รวมทั้งข้อตกลงระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้²

1. เชื่อมสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือทวิภาคี เช่น สนธิสัญญาโซเวียต-อัฟกานิสถาน โซเวียต-เวียตนาม ฯลฯ แล้วสานเข้ามาเป็นสนธิสัญญาเดียวกัน
2. สนับสนุนประเทศซึ่งเข้าร่วมในสนธิสัญญากับสหภาพโซเวียต แต่อธิพลครอบงำประเทศอื่นด้วยกำลังทหารหรือกุศโลบายอื่น ๆ ให้ตกอยู่ใต้อิทธิพล และนำเข้าสู่หลักการความมั่นคงร่วมกัน
3. พยายามทำให้ประเทศซึ่งปิดฝักใฝ่สหรัฐอเมริกา และหัวรุนแรงสหภาพโซเวียตและเวียตนาม เช่น ฟิลิปปินส์ อาเซียน วางคนเป็นกลางและค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปสู่หนทางที่สหภาพโซเวียตต้องการ

สหภาพโซเวียตพยายามแสดงตนให้สังคมโลกเห็นว่า เป็นผู้รักสันติภาพมากกว่า เป็นนักปฏิวัติที่ตามอุดมการณ์ความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยให้อินเดียและปากีสถานสงบศึกที่แฉกเค้นท์เมื่อมกราคม ค.ศ. 1966 เป็นผลให้โซเวียตมีความสัมพันธ์อันดีกับอินเดียมากขึ้น ผู้นำโซเวียตได้ใช้ความสำเร็จครั้งนี้เป็นเครื่องโฆษณาชวนเชื่อให้ประเทศเอเชียเห็นความจริงใจของสหภาพโซเวียตในอันที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับประเทศที่มีอุดมการณ์ทาง

¹Ibid, p. 174.

²เส้า รุย, "ทัศนะจีนต่อแนวรบค่านะวันออกของโซเวียต," เอกสารสัมมนา จีน-สหรัฐอเมริกา (2-4 มิถุนายน 2523 ณ กรุงปักกิ่ง) เอกสารแปล สภาความมั่นคงแห่งชาติ

การเมืองต่างกันได้¹ โขเวียตถือว่าอินเดียเป็นพื้นฐานและหลักในเรื่องระบบความมั่นคงร่วมกันแห่งเอเชีย และได้ขยายฐานเพิ่มเติมในประเทศที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอื่น ๆ ซึ่งเป้าหมายต่อไปอันดับแรกก็คือเวียดนาม ซึ่งโขเวียตมองเห็นว่าเวียดนามจะสามารถถ่วงดุลย์อำนาจและต่อต้านจีนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงสนับสนุนเวียดนามในการทำข้อตกลงสันติภาพที่ปารีส เพื่อให้สหรัฐอเมริกาถอนตัวออกไป และเวียดนามจะได้สามารถรวมประเทศได้โดยปราศจากอุปสรรคจากสหรัฐอเมริกา ยิ่งไปกว่านั้น โขเวียตยังมองเห็นต่อไปว่าเวียดนามสามารถมีอิทธิพลต่อประเทศในอินโดจีนได้มากเพียงใด ก็จะมีอิทธิพลของจีนลงไปได้มากเท่านั้น เพราะดูเหมือนว่าจีนจะเป็นแหล่งสำคัญที่ให้ความสนับสนุนกับพวกราชและลาวในการรักษาความเป็นชาตินิยมไว้ต่อต้านอิทธิพลเวียดนาม

ภายหลังชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้ ความสัมพันธ์ของเวียดนามใกล้ชิดเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากความต้องการในค้านเศรษฐกิจที่จะมาขึ้นฟูประเทศ ความขัดแย้งกับจีนในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะเวียดนามไม่พอใจจีนที่มีอิทธิพลเพิ่มขึ้นในกัมพูชา โดยเฉพาะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1977 ดังได้กล่าวแล้ว เมื่อสงครามชายแดนเวียดนามกับรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยภายใต้การนำของพอลพต ตามแนวพรมแดนทางตะวันออกเฉียงใต้ที่ติดต่อกับกัมพูชา จนเกิดปะทะกันบ่อยครั้งระหว่างทหารเวียดนามกับทหารกัมพูชา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975-1977 จีนก็ได้สนับสนุนกัมพูชาและโขเวียตก็ให้การสนับสนุนเวียดนามเช่นกัน

อย่างไรก็ตามเวียดนามได้ยื่นข้อเสนอต่อพอลพตให้มีการจัดตั้งเขตปลอดทหารขึ้นตามแนวพรมแดนระหว่างประเทศทั้งสอง โดยให้อยู่ในความควบคุมดูแลขององค์การระหว่างประเทศ แต่ได้รับการปฏิเสธจากฝ่ายพอลพต ซึ่งเวียดนามมักจะอ้างว่าการที่พอลพตมีท่าทีแข็งกร้าวเช่นนี้ก็เนื่องมาจากได้รับการหนุนหลังจากจีนซึ่งพยายามคุกคามตนอยู่ ความจริงแล้วกลุ่มพอลพตก็มีปัญหาโดยตรงกับเวียดนามอยู่แล้วหลายสาเหตุ ดังเช่น การปฏิเสธรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะที่เวียดนามเป็นแกนนำตามแนวความคิดเรื่องสหพันธ์อินโดจีน หรืออาจเป็นเพราะในขณะนั้นกลุ่มของพอลพต อาจต้องการใช้สงครามระหว่าง

¹สุรชัย สิริไกร, "นโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตกับข้อเสนอความมั่นคงปลอดภัยร่วมกันในเอเชีย," รัฐศาสตร์นิเทศ (เมษายน 2519) หน้า 45.

เวียดนามเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมานฉันท์ให้แก่สังคมกัมพูชาซึ่งแตกร้าวมาก เพราะการกระทำที่ผิดผลาดของกลุ่มพลพรรคเองก็เป็นได้ แต่เวียดนามก็มักจะอ้างว่า จินหนุนหลังพลพรรคเพื่อจะคุกคามคน ทำให้ต้องไปฝังใฝ่โซเวียต

ในการจะศึกษาถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่ทำให้เวียดนามเลือกนโยบายฝักใฝ่โซเวียต ในช่วง ค.ศ. 1978-1979 นั้น นอกจากจะพิจารณาถึงความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีนหรือศึกษาความคองการค้านเศรษฐกิจ ดังที่ไคกล่าวมาแล้วนั้น อาจไม่เพียงพอ แต่ควรจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศทั้งในระบอบภูมิภาคและระดับโลกที่เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1978-1979 เพื่อจะได้สามารถเห็นท่าทีของประเทศต่าง ๆ ที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อเวียดนามในการตัดสินใจเข้าข้างโซเวียต

สำหรับความสัมพันธ์กับสหรัฐนั้น หลังจากสงครามเวียดนามโค่นล้มลง โดยความพ่ายแพ้ของรัฐบาลเวียดนามใต้ ซึ่งสหรัฐให้การสนับสนุนอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและสหรัฐดูเหมือนว่าจะตกอยู่ในสภาวะที่มีคมน โดยเฉพาะเวียดนามผิคหวังจากสหรัฐจากการที่ไม่ได้รับค่าเยียวยามาคแผลสงครามตามข้อตกลงปารีส ค.ศ. 1979 ซึ่งความจริงเวียดนามเป็นผู้ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงก่อน เนื่องจากไม่ยอมถอนทหาร แม้เวียดนามจะช่วยสหรัฐค้นหาทหารที่สูญหายไปใสงครามเวียดนาม (Missing in Action-MIA) ตามสัญญาปารีส มาตรา 8 เพื่อเป็นการเอาใจสหรัฐฯ ให้ปฏิบัติตาม มาตรา 21 ในความช่วยเหลือเศรษฐกิจเวียดนามหลังสงคราม แต่ความรู้สึกต่อท่านเวียดนามและทรศนะคคิของชาวอเมริกันต่อเวียดนามยังเป็นไปใทางลบอยู่ พร้อม ๆ กับช่วงปี ค.ศ. 1975-1976 เป็นปลายสมัยของประธานาธิบดีฟอร์ด การจะเปลี่ยนแปลงนโยบายไปทำความสัมพันธ์กับเวียดนามยังเป็นสิ่งที่ยาก ต่อมาเมื่อประธานาธิบดีคาร์เตอร์ขึ้นมากุมอำนาจบริหาร ปลายปี 1976 ความคิคริเริ่มใการปรับความสัมพันธ์กับเวียดนามยังไม่มีใช่วงแรกนี้ เพราะนโยบายหลักของรัฐบาลคาร์เตอร์ก็คือพยายามสร้างดุลย์อำนาจใระดับโลก แต่ขณะเดียวกันก็ลดบทบาทของสหรัฐลง โดยคำนึงถึงการสนับสนุนของประชาชนใประเทศเป็นสำคัญ¹ นอกจากนี้สภาคองเกรสยังเห็นความสำคัญต่อการ

¹ Harry G. Galber, "America, The Global Balance and Asia," Asian Survey, Dec. 1979, p.1147.

ใช้จ่ายเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ในประเทศมากกว่าการทุ่มให้ช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ เมื่อความขัดแย้งของจีนกับเวียดนามได้มีมากขึ้น ความต้องการของเวียดนามต่อการมีความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ยิ่งมีมากขึ้น จนกระทั่งเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1978 นายฟานเทียน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนามได้แถลงขณะอยู่ที่ญี่ปุ่น เวียดนามพร้อมจะเจรจาเปิดความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ๖ โดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ และพร้อมที่จะรับความช่วยเหลือทุกรูปแบบก่อนจะมีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของสหรัฐฯ ๖ กับเวียดนามกลับเลวลง เพราะนอกจากสหรัฐฯ ๖ จะเน้นการค้าเป็นนโยบายต่างประเทศในระดับโลกด้วยการมีความสัมพันธ์กับจีน เพื่อดวงศุขกับสหภาพโซเวียต และสหรัฐฯ ๖ ก็ไม่พอใจการดำเนินนโยบายของเวียดนามในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งในประเทศเวียดนามเองคือ การทารุณคนในค่าย "ให้การศึกษาใหม่แก่ประชาชน" (re-education camp) และการส่งผู้อพยพทางเรือออกนอกประเทศ อันเป็นการขัดกับหลักสิทธิมนุษยชนที่ประธานาธิบดี คาร์เตอร์ได้เห็นเสมอ

แม้เวียดนามจะผิดหวังจากการNormalizationกับสหรัฐฯ ๖ ซึ่งทำให้ปัญหาการค้าเศรษฐกิจยังไม่ได้ถูกแก้ไขได้บ้างเลย แต่จีนก็ยังให้ความช่วยเหลือเวียดนามอยู่ ความขัดแย้งในปัญหาพรมแดนระหว่างเวียดนาม-กัมพูชาในปี ค.ศ. 1975-1977 นั้น ทำให้ความลำบากใจให้กับจีน ในปี ค.ศ. 1977 ขณะที่การสู้รบชายแดนระหว่างเวียดนามและกัมพูชาเพิ่มความตึงเครียดยิ่งขึ้นนั้น ปักกิ่งก็ยังดำเนินการสนับสนุนส่งอาวุธแก่กัมพูชา แต่ขณะเดียวกันก็พยายามหาทางให้มีการเจรจาแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 1978 ปักกิ่งก็ได้ส่งนางเต็ง ยิง เชา ภรรยาของโจวเอนไหล ไปยังกรุงพนมเปญเพื่อจะกระตุ้นให้กัมพูชายืดหยุ่นมากขึ้นต่อการแก้ปัญหาพรมแดนระหว่างเวียดนามและกัมพูชา และปลายปี ค.ศ. 1977 เมื่อพลพรรคเขื่อนจีน จีนก็ได้ปฏิเสธคำขอร้องที่จะให้จีนเข้าร่วมกับกัมพูชาในการประณามความก้าวร้าวของเวียดนาม นอกจากนั้น จีนก็ได้สนับสนุนสหรัฐฯ ๖ ที่จะปรับความสัมพันธ์กับธานอยและ ASEAN เพื่อที่จะแสวงหาข้อผูกพันฉันมิตร เพื่อตัดหนทางความเชื่อมโยงที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างเวียดนามและโซเวียต¹

¹Evelyn Colbert, "Power Balance and Security in Indochina" paper prepared for the Security Conference on Asia and the Pacific (SeCAP) Workshop on "Challenges to Security in East Asia" held in January 1982, California, p. 11.

สำหรับมอสกัวนั้น เมื่อข้อเสนอการแก้ไขปัญหาพรมแดนที่เวียคนามเสนอต่อ กัมพูชาได้ถูกปฏิเสธนั้นก็ทำให้ไม่ชัดเจนว่าความต้องการของปักกิ่ง โซเวียตไม่มีแนวชายแดนร่วมกับเวียคนาม จึงเพียงรักษาการให้ความช่วยเหลือเศรษฐกิจทั่ว ๆ ไปแก่เวียคนาม รวมทั้งข้อผูกพันในปี ค.ศ. 1975 ที่จะให้เงินทุน 6% ของแผนปี ค.ศ. 1976-1980

หลังจากพรมแดนได้ตัดความสัมพันธ์กับเวียคนามในปลายปี ค.ศ. 1977 สัมพันธภาพระหว่างฮานอย-พรมแดน-ปักกิ่งก็สัมพันธ์กันอย่างยิ่งขึ้น โดยการที่เวียคนามกล่าวหาว่า พอลพตเป็นเครื่องมือของจีนที่เป็นศัตรู การกระทบกระเทือนจีนเนื่องจากนโยบายของฮานอยที่มีต่อพวก Hoa การที่จีนคิดว่าฮานอยเป็นเครื่องมือของมอสกัว โดยเฉพาะบทสรุปของฮานอยที่ว่า ทางเดียวที่จะแก้ปัญหากัมพูชาได้คือ การทำลายพอลพตและจัดตั้งรัฐบาลที่อยู่ภายใต้การควบคุมของเวียคนามรวมทั้งการตัดความช่วยเหลือโดยเด็ดขาดของจีนต่อเวียคนาม ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1978 จึงนำมาสู่การตัดสินใจของเวียคนามที่จะผูกพันกับโซเวียตโดยเริ่มจากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของยุโรปตะวันออก (COMECON) โดยการชักชวนและสนับสนุนของโซเวียต ซึ่งความจริงแล้วเวียคนามก็ได้มีการดำเนินการที่จะเข้า COMECON นี้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1977 แล้ว (ดังได้กล่าวในบทที่ 3) ยิ่งไปกว่านั้นเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1978 เวียคนามกับโซเวียตก็ได้ทำสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือ (Treaty of Friendship and Cooperation) ระหว่างกันอีกด้วย

ในมาตรา 6 ระบุว่า "คู่ภาคีจะปรึกษาหารือกันในเรื่องระหว่างประเทศที่สำคัญ ๆ ซึ่งทั้งสองประเทศมีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องในกรณีประเทศใดประเทศหนึ่งตกเป็นเป้าของการรุกรานหรือถูกคุกคาม และใช้มาตรการอันสอดคล้องกันเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงของประเทศคู่ภาคี" ย่อมแสดงให้เห็นว่า สนธิสัญญานี้ก็คือสนธิสัญญาทางทหารนั่นเอง นโยบายของเวียคนามต่อโซเวียตในช่วง ค.ศ. 1978-1979 นี้ จึงเป็นลักษณะที่แตกต่างไปจากความสัมพันธ์ที่เคยเป็นมาในอดีต เพราะจากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างเวียคนามกับโซเวียตที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าทั้งสองประเทศมีความร่วมมือกันในรูปแบบของความร่วมมือทางด้านการเศรษฐกิจ แต่ยังไม่เคยมีสนธิสัญญาทางการทหารเลย รวมทั้งการที่เวียคนามใช้ประโยชน์จากฐานทัพ อ่าวคัมรานท์ในปี ค.ศ. 1979

การที่เวียดนามมีนโยบายฝักใฝ่โซเวียตอย่างเห็นได้ชัดนี้ หากพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมทางการเมืองในขณะนั้นแล้ว อาจพอเห็นได้ว่าเวียดนามนั้นมิได้ถูกบีบบังคับจากสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศขณะนั้นเท่าใดเลย เวียดนามนั้นมีความต้องการอย่างมากที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับ ASEAN ซึ่งก็ประสบความสำเร็จพอสมควร เพราะหลังสงครามเวียดนามยุติลง ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและ ASEAN มีท่าทีดีขึ้นเป็นลำดับ ในปี ค.ศ. 1976 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ฟาน เหียน (Phan Hien) ได้เดินทางไปอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์และสิงคโปร์ นอกจากนี้ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1977 เวียดนามได้ประกาศหลักการเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียอาคเนย์ และในปลายปีนั้นคณะผู้แทนเวียดนามนำโดยรัฐมนตรีต่างประเทศ เหวียน กุย ตริน ได้เดินทางไปยังประเทศกลุ่ม ASEAN และมีการตกลงทางการค้าและเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับ ASEAN พัฒนาขึ้นเป็นลำดับโดยเฉพาะระหว่างเวียดนามกับมาเลเซียและอินโดนีเซีย เพราะประเทศทั้งสามมีประสบการณ์ความขัดแย้งกับจีนมาด้วยกัน แม้เวียดนามจะผิดหวังบ้างจากการไม่สามารถปรับความสัมพันธ์กับสหรัฐ ฯ ได้ แต่ก็ไม่น่าจะเป็นสภาวะที่เวียดนามถูกบีบบังคับจนต้องเข้าหาโซเวียต แทนที่จะเป็นเพราะเวียดนามนั้นคงมีผลประโยชน์บางอย่างที่ทำให้หันเลือกดำเนินนโยบายฝักใฝ่โซเวียต ในช่วง ค.ศ. 1978- 1979 ในลักษณะที่แตกต่างไปจากแต่ก่อน